

Der terrenget er lavest mot stupet, ligger en liten pytt. Men drøyt 10 meter på høyre side av pytten, der terrenget mot stupet er høyest, finner vi fram til det treet som vokser mest kloss oppi berget. Ca 30 cm til høyre for det, 1 meter over bakken, ser vi et fint kors som er hugget inn i fjellet. Det er også lett å se et annet kors nedenfor det mot venstre.

Vi kan nå sette oss på en mosegrodd steinblokk og finne fram arket med ettertankene som hører til her. Etter at de er lest, kan vi vende tilbake til veikrysset igjen.

Turbeskrivelse til Øyberget

Nå er det bare stien mot nord oppover bakken vi ikke har gått. Det gjør vi nå. Vi kommer straks til restene etter husmannsplassen *Haugarommet* der Buvik IL har en trimkasse. Vi fortsetter opp bakken på høyre side av den, og følger stien som noen steder er merket med stolper. (Vi velger høyre stialternativ like etter toppen, og nede ved myra, går vi rett fram.) Etter en drøy kilometer kommer vi til utsiktsstedet *Øyberget* og setter oss på en av de fine benkene som står der. Her finner vi fram det siste arket med ettertanker.

Tilbake til parkeringsplassen

Dersom man vil gå hele turen langs stier og skogsveier, er det best å returnere samme vei som vi kom. Men det er også mulig å gå ei sløyfe som er litt lenger (se pila på kartet). Da velger man veien som kom inn til *Øyberget* fra venstre. Da følger vi en skogsvei, og holder oss på den tydeligste stien mot høyre i de to første stidelene. Etter snaut 1,5 km kommer man ned til gården *Kvernberget*. Her må vi passere to strømgjerder som kan hektes fra, og man kan risikere å møte på hester som beiter. Herfra følger vi kjøreveien mot venstre tilbake til bilen. Når nedoverbakkene mot Buvika har begynt, velger vi veien oppover mot venstre i krysset mellom to hus.

Viktige veivalg Tur til Langbergan, Husebymarka og Øyberget.

Denne turen går til tre historisk interessante steder i nærheten av *Øyberget* på grensen mellom Melhus og Buvik: Den fraflyttede husmannsplassen *Langbergan*, det bortgjemte klebersteinsbruddet i *Husebymarka* og det fine utsiktsstedet *Øyberget*. Turmålene er valgt fordi deres natur og historie kan utfordre oss på det doble hovedansvaret vi har som kristne mennesker i verden: Vi skal overlevere til slektene etter oss både en natur som er god å leve i og en kristenarv som gir mening til livet.

Turen er lett å gå, og følger gode skogsveier og stier hele veien. Når det er tørt i marka, er det ikke nødvendig med støvler. Total distanse er ikke

mer enn ca 5 km. Beregn minst 2 timer: 5 kvarter til selve turen i jevnt godt tempo, og et kvarter til hver av de tre ettertankene. Legg gjerne til en ekstra time slik at det blir god tid til å gå og til en lang matpause!

Dette arket inneholder selve turbeskrivelsen. I tillegg bør man ha med seg de tre arkene som inneholder ettertankene som knyttes til hvert av de tre turmålene.

Til parkeringsplass

Kjør til Melhus sentrum og ta av mot *Varmbo* under jernbanen og nye E6 og over Gimsebroa. Ta av andre vei mot høyre/*Varmbo* ved Rema Følg denne veien opp alle bakkene til flaten. Sving høyre mot *Øyås* ved Langørgen, og straks deretter venstre mot Nordgrenda. Etter 1 km ligger det et lite bedehus på venstre hånd. Her svinger man høyre. Etter 1,1 km passeres en bom, og man kan parkere på lunneplassen i svingen på høyre side.

Til skogsveikrysset

Følg skogsveien innover mot høyre/nordøst. Etter ca 250 meter passerer vi skiltet *Tursti* uten å ta av. Drøyt 100 meter etter skiltet, kommer vi til et stort gjørmete kryss med en annen skogsvei . Dette krysset er utgangspunktet for alle tre småturene.

En liten ettertanke i veikrysset

Mange ganger i livet må vi gjøre viktige veivalg. Da er det klokt å tenke gjennom hvilke konsekvenser de ulike valgene kan få, slik at vi kan velge den veien som synes å være den beste. Den som vil ta vare på skaperverk og kristenarv, utfordres også til viktige livsvalg. Denne turen vil utfordre til det. Nå har vi kommet til krysset langs veien fra øst. I tur og orden skal vi nå se hva vi kan utfordres til når vi velger veiene mot sør, vest og nord.

Første tur: Til Langbergan

Først tar vi av mot høyre/sør, og på toppen av den vesle kneika, følger vi stien mot venstre, mot Bjønnabakken. Etter snaut 500 meter svinger stien nedover mot høyre. Da følger vi i stedet den smalere stien rett fram. Etter ca 100 meter begynner ei grasslette, og vi ser de mosegrodde ruinene etter husmannsplassen *Langbergan*. Etter å ha sett på dem, går vi tilbake den stien vi kom, til vi møter den store stien igjen etter 100 meter, og går så mot høyre fram til kanten av den store forkastningen som vi har gått langs hele veien, og som og deler området her i to. Vi har gått over 300 meter langs den, og den fortsetter 1 km mot nordøst, helt ned til Øysand. Kommunegrensa mellom Melhus og Skaun følger delvis denne forkastningen.

Vi finner et sted med fin utsikt, og finner fram arket med ettertankene som hører til her. Etter at de er lest, vender vi tilbake til veikrysset.

Andre tur: Til Husebymarka klebersteinsbrudd

På den andre turen skal vi fortsette skogsveien rett framover/vestover. Vi går nå på nedsiden av den forkastningen vi gikk på i sta. Hold høyre alternativ de tre gangene veien deler seg. Etter andre veidele, blir veien atskillig mer gjengrodd. Etter tredje veidele kommer vi ganske snart ned til en bekk som krysser stien (Den kan være vanskelig å se i tørre perioder).

Vi står nå bare 50 meter fra restene etter *Husebymarka klebersteinsbrudd*, som er gjemt inne i skogen til høyre. Det er ryddet en trase over bekken, over den vesle sletta, opp den lille bakken og inn i skogen. Der kommer vi ganske raskt til et stort stup. Her er restene etter bruddet, og vi kan se mange merker etter hoggeredskaper, og vi finner mange mosegrodde steinblokker som ligger omkring.

Kristenarven

Den andre hovedoppgaven vi har som kristne, er å føre kristenarven videre i folket. Det er tankevekkende at folk i gammel tid var flinkere til det enn vi er i det rike Norge i dag.

På slike husmannsplasser som her, levde folk i fattige kår. De slet og strevde lange dager. De kunne til og med oppleve at kirkens folk glemte dem, så ubetydelige var de. Det fortelles at da Ane Langbergan døde i 1909, 80 år gammel, så glemte presten at det skulle være uttakelse her inne. Dermed måtte noen gå to kilometer til Tuftan, ringe presten, hente ham med hest, og kjøre ham ut hit mange timer forsinket. Da seremonien var over, og de kom seg av gårde til kirka, var det blitt mørkt om kvelden...

De som levde slik, kunne virkelig hatt grunn til å miste troen på Gud midt i all fattigdom og slit. Men faktum er at de ofte var trofaste til å be sitt Fadervår, sine bordbønner og kveldsbønner. De la vinn på at barna skulle lære om kristen tro både på skole og da de gikk for presten. Det steg kanskje mange flere bønner til Gud fra de 50 husmannsplassene her i området for 150 år siden, enn det gjør fra et moderne boligfelt i dag.

Det kan se så lite ut at folk på en liten plass som dette legger vinn på å leve i fred med hverandre og føre kristenarven videre i sin vesle stue. Men det er trofastheten i hverdagens slit som er avgjørende. Når hver og en av oss tar den oppgaven på alvor i vårt eget hjem, så blir det stor effekt av det til sammen i hver bygd og by!

1) Utfordringer på forkastningen ved Langbergan

Historiske forhold

På midten av 1800-tallet var hele 55 husmannsplasser bebodd her i området. 25 av dem var oppe i turområdet, 30 av dem i randsonene mot Vigda, Gaula og Øysand. 20 av dem er blitt sjølstendige bruk i dag, resten er fraflyttet, og de fleste utradert og borte for alltid. Ni eller ti plasser har synlige ruiner etter kjellermurer, slik som vi så her.

Det var ikke store brukene. Denne plassen var den siste som var i drift. *Langbergan* fødte ei ku og to sauer, og utsæden var ei tønne (=140 liter) havre og ei tønne poteter. Fra 1887 bodde Ane Langbergan her sammen med to døtre og tre barnebarn. Døtrene døde før henne, og barnebarna fór til Amerika i tur og orden, for de så ikke noen framtid her. Dette var typisk for

de siste årene det bodde folk her i området: Gamlingene satt tilbake, mens de unge reiste ut. Til sist døde også Ane i 1909, og området var ikke lenger bebodd.

Ellers kan det nevnes følgende om de plassene som vi kommer til å gå forbi: - *Haugarommet* går vi forbi på vei til Øyberget. Den var i drift i 72 år fra 1820 – 1892. Det første paret som bodde her hadde ni barn, men bare to-tre av dem levde til de ble fullvoksne.

- *Storlia* (eller *Kvernmarka*) ligger ved utsikten over Øysand, til høyre for stien snaut 100 meter før vi kommer til toppen. Den var i drift i snaut 50 år fra 1835 – 1884. Den siste husmannen her drev fjordfiske i tillegg, så han hadde mange tunge turer opp bratte bakker!

Den forkastningen som vi sitter på, ble antakelig dannet for over 300 millioner år siden under den urolige *Kaledonske fjellkjedefoldingen* i Skandinavia da mange fjellformasjoner ble dannet. Det har vært store krefter i sving! Da kom det også fram i dagen kambrosiluriske bergarter som kan være 500-600 millioner år gamle. Det var kalkrike bergarter som gav godt jordsmonn, men også bløte bergarter som har gitt grunnlaget for slike steinbrudd som ligger like nedenfor oss, og som vi snart skal besøke.

Klimautfordring

Det er altså over 100 år siden det bodde folk her oppe. Sporene etter dem er ikke sjenerende stygge. Det var tvert imot fint å gå langs den siste biten av skogsstien, og det er fint å se den åpne setervollen midt i skogen. Restene etter steinbruddet nedenfor oss er umulige å se herfra. Hvordan vil sporene etter vår måte å leve på være om 100 år?

Denne forkastningen viser hvor store krefter naturen har å by på når den kommer i ulage. Da kan naturen forandres radikalt på kort tid. For 251 millioner år siden inntraff en stor krise på kloden vår, i siste del av den

perioden vi kaller *Perm*, etter at det var blitt en sakte temperaturstigning på 6 grader over 10 000 år. Det førte til at klimaet kom helt ut av luge, og det kom sterke vulkanutbrudd, slik at det begynte å frigjøres metangasser i svimlende mengder fra oppvarmede og boblende hav med lite oksygen. Utrolig kraftige orkaner feide over kloden, ørkenene bredte seg utover, det ble tørke og branner, og bortimot 90% av alt organisk liv gikk til grunne.

Dette, sier forskere i dag, kan komme til å skje igjen dersom vi ikke klarer å stanse oppvarmingen av kloden vår. Nok en gang kan metangassene i Sibir slippe løs, og havene varmes opp slik at metangassene igjen slipper ut i store mengder. Da er det ikke mye liv som vil overleve. Den farlige temperaturøkningen, sier forskere, skjer nå i et tempo som kloden aldri har sett like til før. Det som før tok 10 000 år, kan vi komme til å forårsake i løpet av 100 år. Om 100 år kan det altså i verste fall komme til å være et brannherjet og tørt landskap våre etterkommere vil se utover herfra. Vi ønsker vel ikke at det skal skje? Da er det svært nødvendig at temperaturen ikke stiger mer enn 2 grader, for dersom vi nærmer oss 3 grader, settes det i gang prosesser i naturen som det vil være umulig for oss å stoppe.

Så la oss sette oss en målsetting: Vi ønsker at sporene etter vår måte å leve på skal være like fine som etter dem som bodde her for 100 år siden. Da må vi sørge for at vi starter en global utslippsreduksjon av CO₂ innen år 2015, sørge for at utslippene halveres innen år 2030, og minskes til 10% innen 2050. Dersom viljen er stor nok, kan vi klare å oppnå det.

Vi sørger for at folkekirken i Norge kan leve videre på en sterk måte også i den neste generasjonen.

Kristentroen gir mye godt til livet. Selv om det til tider kan føles mørkt som inne i denne skogen, så lyser troen mot oss med korset, som minner oss om Guds store kjærlighet til oss. Den gir oss også kilder til kraft, slik som den vesle dammen her under det bratte berget gir vann til området omkring, slik at trærne er eviggrønne og mosen likeså.

Korset og vannpytten kan også minne oss om dåpen: En gang ble vi tegnet med et kors og døpt i vann slik at vi ble tatt opp i Guds store familie i verden. Det er en virkelig stor sammenheng å leve i, sammen med over to milliarder mennesker av alle nasjoner og folkeslag. Sammen utgjør vi Guds store katedral i verden! Dersom vi ønsker det, kan vi gå ned til dammen og ha en liten dåpspåminnelse: Vi kan dyppe fingeren i vannet, og tegne et kors i pannen med den våte fingeren, mens vi sier til oss selv: *Guds fred være med meg!*

2) utfordringer ved Husebymarka klebersteinsbrudd

Historiske forhold

I middelalderen ble det drevet steinbrudd på 3 steder i nærområdet her:

Det største steinbruddet var Øye-bruddet lenger nedover bakkene der man utvant grønnskifer i stor stil i ca 150 år fra slutten av 1000-tallet.

Det andre bruddet var Klungen-bruddet som ligger en halv kilometer herfra mot nord-øst. Det var i bruk helt fra år 1100. Derfra ble stein skipet helt til København. Store mengder stein ble også tatt ut derfra fra 1869 av og i 30 år. Nye prøver ble tatt ut herfra for få år siden, for å se om kvaliteten var god nok til vedlikehold av skulpturer på Nidarosdomen, men det var den ikke.

Det minste bruddet var her i Husebymarka. Herfra ble det brutt stein til bygging av Nidarosdomen og andre kirker, i alle fall fra 1869 og noen år framover. Mye tyder på at en del av steinen herfra ble brukt til kapitelhuset (Mariakapellet) i Nidarosdomen. Den myke klebersteinen her og i Klungen ble betraktet som ekstra fin, og i 1893 skrev Amund Helland: ”Sagningen i denne klæbersten gaar saa let, at man kan sage en halv dag uden at slibe sagen, hvad der er sjelden.” Han foreslo å legge jernbane langs foten av fjellet ved Øye, og drive stor eksport herfra. Det ble det ikke noe av.

De to korsene i bergveggen vet man ikke hva symboliserer. Noen tror at de kan være minner etter arbeidere som er omkommet under arbeidet. Mer trolig er de en slags eiendomsmerker.

Klimautfordring

Vi mennesker har til alle tider gjort bruk av naturen på ulikt vis. På veien hit hadde vi et plantefelt med gran på høyre siden mesteparten av tiden. Her sitter vi ved et steinbrudd der mye stein har blitt hugget løs. Det var kleberstein som det var lett å forme slik man ønsket det. Den kunne hugges til på kunstferdig vis til flotte skulpturer. En slik bruk av naturen har vi all grunn til å fortsette med. Det er når sporene etter inngrepene våre blir uopprettelige, at det er grunn til å velge annerledes.

La oss ta grantrærne som vi sitter under som et eksempel. Gran er et sårbart tre som er svært utsatt, for eksempel for rotråte. Vi kan se mange eksempler på det i skogen, grantrær som står grå og uten liv. De er ofte angrepet av rotkjuke som er den verste skadegjøreren i norske granskoger. I gjennomsnitt blir 20% av skogen angrepet. Men det kan bli verre. Dersom klimaet blir varmere, blir også sesongen for spredning av sykdommen lengre.

Når tørkeperiodene øker og vintrene blir mildere med lite snø, så vil rotkjuken spre seg raskere. I tillegg er det fare for at skadegjørere som nå finnes sør i Europa, vil spre seg nordover til oss. Grana er den mest sårbare tresorten hos oss, slik at den vil først bukke under. Når denne skogen skal hogges en gang i framtida, så kan det være at store deler allerede er ødelagt. Da kan det bli nødvendig å satse på andre tresorter enn gran når feltet skal plantes til igjen. Selv om vi skulle klare å holde temperaturstigningen under 2 grader, så må vi regne med at slike endringer kommer til å finne sted.

Vi kan nok klare å innrette skogsdriften etter de nye vanskene som kan oppstå, dersom de ikke blir for store. Men det er vår måte å leve på som vil avgjøre det. Dersom vi får en altfor stor temperaturøkning, kan endringene bli så store at det blir vanskelig å tilpasse oss dem.

Kristenarven

Det fortelles en tankevekkende historie om to steinarbeidere i gammel tid. De arbeidet begge med stein som skulle brukes til å reise en stor domkirke i nærheten. Det kunne altså ha vært to av dem som i sin tid arbeidet her. De ble spurt om hva de arbeidet med. Den ene svarte: ”Jeg hugger ut steiner fra fjellet”. Den andre svarte: ”Jeg er med på å bygge en katedral!”.

Det er fint å se den vesle innsatsen vi gjør i en stor sammenheng. Det kan se så lite ut å drive dåpsopplæring i den vesle familien min, eller gjøre en liten innsats i søndagsskolen i bygda. Hva monner det? Men en katedral kan ikke bygges uten at det hugges ut en og en stein om gangen. Det er når alle enkeltsteinene føyes sammen at den store bygningen blir til. Derfor er den enkeltes innsats så avgjørende viktig. Sammen utretter vi noe stort:

Vi er pilegrimer på vei gjennom livet, ikke bare mot Nidarosdomen, men mot det evige livet i Guds rike! Når de kom over slettene her, så var det bare en dagsreise igjen til målet.

Denne delen av turen kunne gi dem flotte opplevelser: På varme sommerdager kunne de ta en rast med et bad på den flotte sandstranda mens sola stekte. Mens på kalde vinterdager kunne det oppleves helt annerledes. Like under oss går veien gjennom *Halsbrekka*, og der kunne det være halsbrekkende farlig å ferdes på den isete veien der terrenget stuper bratt ned i fjorden på ene siden. Det kunne være svært surt å gå over slettene her, for der får kalde vinder ekstra kraft. Og så de siste strabasene på turen: Det var umulig å komme over elva uten å få hjelp, og de siste tunge motbakkene før Trondheim ventet dem på andre siden. Slik er livet for oss alle: Noen ganger er det flott, og vandringen gir store gleder. Andre ganger kan det være svært tungt å ta seg fram.

Pilegrimene kunne ikke se Nidarosdomen når de gikk her. Men de visste at de nå var like ved målet. De hadde all grunn til å tro at de snart var framme. Dersom de var slitne, så gav denne vissheten dem nye krefter. Det store målet var innen rekkevidde! Slik kan den kristne troen også gi oss nye krefter i livet. Vi ser ikke det evige Gudsriket som er målet for livsvandringen vår. Men vi har lest om det i Bibelen. Vi tror at det finnes. Vi tror at vi skal kunne nå fram så sant vi bevarer troen. Uansett hva som skjer oss, så gir det oss nye krefter å kunne tro at det beste i livet ligger foran oss, og at vi en gang vil komme fram til det målet!

3) Utfordringer ved utsikten på Øyberget

Historiske forhold

I middelalderen gikk pilegrimene den nest siste etappen mot Trondheim over slettene nedenfor oss, se den rette veien på skrå mot høyre. På andre siden av Gaula kan vi se Sundet gård som var viktig på den tiden. Der kunne man bestille båtskyss, og der var det gjestgiveri i lang tid.

Dette knutepunktet ble viktigere og viktigere etter som trafikken økte. På 1800-tallet gikk ”Den Christiansundske Hoved- og Postvei” her, og ferjemenn rodde over både hester og vogner, folk og fe, post og varer. Det kunne til tider bli svært travelt, og selv om ferjemannen rodde på spreng, kunne ventetiden bli lang. I 1836 begynte man derfor å legge planer om bro over sundet, noe som etter flere runder endte med at veien ble lagt om over Udduvoll slik at broa ble bygget der.

I osen der Gaula møter havet er det nå et *naturvernområde*. Det er fredet av to hovedgrunner: Den ene er at det har en artsrik strandflora.

Det finnes mange sjeldne planter her, for eksempel *Fjørekoll* og flotte forekomster av *Tindvedkratt*. Her er for eksempel verdens største tindved blitt målt! Den andre er at dette er en av de viktigste rasteplassene for våtmarksfugl i Midt-Norge. Over 200 arter har vært observert her, og 40 av dem har hekket her. Av den grunn er all ferdsel på Storøra midt i Gaulosen forbudt i tidsrommet 1. april til 15. juli. På den andre siden av elva, i lia vest for Sundet gård, ser vi mot *Laugolia naturreservat*. Det er fredet på grunn av sin edelløvskog, det vil si sin store forekomst av varmekjære løvtrær som *alm* og *hassel*. Det finnes en egen natursti gjennom det reservatet.

Men det er ikke selvsagt at vi nå ser ut over så vakker natur. Dersom Hitler hadde fått det som han ønsket, hadde vi nå sett ut over en av de største marinebasene i Europa. Allerede i august 1941 avgjorde Hitler selv at det skulle bygges en storby her, som skulle hete *Neu-Drontheim*, og som skulle ha plass til fem store dokkanlegg for kjempestore krigsskip. Disse anleggene ville kreve et areal på over 7000 mål. I tillegg kom beboelsesområdene, med 55 000 boenheter i tre-etasjes blokker. De skulle helt fra åpningen av huse 250-300 000 innbyggere. Albert Speer skriver at marineledelsen hadde utsett seg Øysand med omegn til framtidens største tyske krigshavn, på grunn av sin gunstige strategiske beliggenhet. Detaljplanleggingen kom svært langt, men så ble tyskerne opptatt med Østfronten, de skrinla planene om å bygge de store krigsskipene og satset i stedet på U-båter. Dermed trengtes andre typer baser enn det som var planlagt her, og Dora-anlegget i Trondheim ble bygget i stedet.

Klimautfordring

Det er altså tilfeldigheter i historiens gang som gjør at vi fortsatt kan se ut over et naturskjønt område her vi sitter. Det er ingen andre store elveosser i nord-Europa som er blitt spart for utbygging slik som her. Naturen lever i beste velgående, og i stedet for at vi har bygget en by, så har vi vernet naturens liv i to viktige områder.

Det som vi har oppnådd ved tilfeldigheter her, må vi nå begynne å planlegge bevisst for å oppnå i årene framover. Vår moderne måte å leve på må ikke få ødelegge naturen rundt oss! Vi må sette oss som mål å ta godt vare på den. Da kan det hende at planer om veibygging og bymessig utbygging må gjøres om, slik at den skåner naturen mest mulig. Helt sikkert er det at vi må redusere CO2 utslippene radikalt, og gjøre de tiltak som er nødvendige for å oppnå det. Dersom temperaturen stiger mye, så vil de kjempestore isbreene på Grønland og i Antarktis smelte, og havet vil kunne stige over 2 meter i løpet av få tiår. Da vil vi ikke se ut over fruktbare åkre herfra, men utover ei havbukt som strekker seg langt oppover mot Melhus. Det skal vi kunne tåle her, men i Stillehavet og i Bangladesh vil en slik havstigning være en katastrofe for millioner av mennesker. Det er godt at det ikke ble bygget en by her for 60 år siden. La oss sette inn kreftene slik at vi slipper å se ut over bare ei havbukt om 100 år!

Kristenarven

Det er ikke mange personer som går denne pilegrimsleia nedenfor oss nå for tiden. Men de øker i antall, og de som gjør det, opplever på kroppen den store sammenhengen som alle dømte kristne er en del av: